

vas muuseumis, kuhu ta meidki kutsus. Samas Dinanti linnakeses oli meil õhtusöök koos Sonia perega.

Hommikul bussisõidu ajal järgmisesse farmi rääkis giid Ivi meile Belgia rahvastikust, mis jaguneb flaamlasteks ja valloonlasteks, ning nende keerulistest suhetest. Kogu reisi ajal kuulasime huviga loenguid Madalmaade ajaloost, poliitikast ja majandusest. Põhjalikult loomakasvatust tundev Ell tegi meile selgeks lambakasvatuse põhitõed ning paljude lambatõugude iseärasused.

Saabudes kitsefarmi nägime mitut laudatäit kitsi. Aasta jooksul peetakse siin 900–1000 lüpsikitse. Kitsi peetakse laudas, söödetakse purustatud maisi ja suhkrupeedi jääkidega. Kitsed on peamiselt saane tõugu. Talled sünnivad detsembris ja võõrutatakse kohe, kõigest kaks päeva saavad ternespiima. Lüpsiplatsile mahub korraga 40 kitse. Kaks inimest lüpsavad kogu karja kahe tunniga. Piim läheb vabrikusse, kuid müüakse ka kodust. Juustu farmis ise ei tehta. Perefarmis on mahetootmine. Farmis on kolm koera, üks neist rottide püüdmiseks.

Nägime karjamaal mustakirjut lehmakarja, kelle aretuses on neile tähtsal kohal tugevad jalad, mis pehmel pinnasel võimalikult kaua vastu peaksid. Farmer rääkis piimatootmise tehnoloogiast, mis on väga tähtis juustutööstusele sobiva piima tarnimiseks. Lüpsikarja peetakse elektrikarjusega piiratud rohumaal. Heintaimedest kasvas peamiselt raihein, liblikõielisi me ei näinud. Taludes, kus peetakse ka veiseid, korjavad lambad talvel nendes kopli-

tes rohuääke. Belgias on kuulus sinine veis, nägime neid ka ühes farmis. Tegelikult on nad valged, kuid meid üllatas nende suurus ja vägevad lihavormid. Laudas näitas peremees suurt tõupulli ja lehma vasikaga. Ka loomakasvatuses on tõuaretus siin tähtsal kohal.

Kogu reisi jooksul ühest sihtpunktist teise sõites saime tutvuda ka Madalmaade kultuuriga. Külastasime põliste traditsioonidega Delfti keraamikatehast ja selle muuseumi, veetsime vaba aega kaunis kesklinnas. Amsterdamis tegime jalgsi paaritunnise linnaekskursiooni ja külastasime teemanditööstust. Imetlesime telliskivimaju, mis on ehitatud vaiadele kanalite labürindis. Nii mõnedki neist on kaldunud ette- või tahapoole, sest pinnas on pehme. Kanalitel on palju paatelamuid ja tihe laevaliiklus, laevade silla alt läbisõiduks tõstetakse sild üles. See on tasuline, teenus tellitakse telefoni teel.

Hollandis on väga palju jalgrattureid. Nende jaoks on ehitatud teed, kuhu jalakäijal ei ole asja. Kõikjal nägime tohutuid jalgrattaparklaid. Suureks elamuseks oli 6,6 km pikkuse merealuse kanali läbimine ja kuulsatel tammidel sõitmine. Bussijuht oli väga vastutulelik ning näitas meile huvitavaid maastikke.

Reisisellid said põhjaliku ülevaate Madalmaade maaelust ja sealsest lambakasvatusest. Nii mõndagi annab meil eeskujuks võtta, et lambakasvatus areneks tulutoovaks ettevõtmiseks.

Allflex – üks maailma suuremaid kõrvamärkide tootjaid

Kaivo Ilves

Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Jõudluskontrolli Keskuse esindajad külastasid mais Allflexi tehast, kust pärinevad ka kõik Eestis kasutatavad kõrvamärgid. Allflex on loomade identifitseerimisvahendeid tootvatest firmadest üks maailma tuntuimaid ja suuremaid. Firma peakontor ning kõige olulisem tootmisüksus asub Prantsusmaa väikelinnas Vitre's. Vitre tehase on nn täistsükliline tehase, kus kõrvamärke toodetakse, trü-

kitakse ning klientidele saadetakse. Peale tavamärkide toodetakse Vitres ka elektroonilisi kõrvamärke, lihasesse paigaldatavaid kiipe ja elektrooniliste kõrvamärkide ning kiipide lugejaid.

Allflexi tootmisüksused asuvad ka Brasiilias ja Hiinas, kuid Vitre tehases toodetud märke võib leida kõikjal maailmas (umbes 80% toodangust läheb ekspordiks). Kui Prantsusmaa tehase on täistsükliline, siis paljudes maades on tehased, kus Prantsusmaal toodetud kõrvamärgile trükitakse numbrid. Suurimad printimiskeskused on Šoti-



Foto 1. Allflex'i tehase, Eesti kõrvamärkide sünnikoht (Allflex)



Foto 2. Kõrvamärkide tootmisliinid (Allflex)

maal, Belgias, Poolas, Norras, Saksamaal, Türgis, Kanaadas (Quebec'is), Ameerika Ühendriikides, Argentiinas, Austraalias, Uus-Meremaal ja Indias. Lisaks tootmisüksustele on Allflexil paljudes riikides veel oma esindused.

Vitre tehas ehitati juba 1978. aastal. Loomulikult on kogu tootmine aja jooksul uuenenud. Tehases töötab kolmes vahetuses umbes 200 inimest, aastast seisab tootmine

ainult kolmel päeval – kaks päeva jõulude ajal ning 1. mail. Märkide tootmiseks on kokku 32 liini, 15 laserit numbrite printimiseks, 4 liini kõrvamärkide kiibi tootmiseks, 3 tavakiibi tootmisliini ja 22 elektrooniliste identifitseerimisvahendite programmeerimise liini. Tehas toodab 1,2 miljonit märki päevas (400 miljonit märki aastas).

Euroopa holsteini aretajad kohtusid Rootsis

Tanel Bulitko

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu juhatuse esimees

4.–6. juulini toimus Stockholmis 29. Euroopa Holsteini ja Punasekirju Holsteini Konföderatsiooni konverents (EHRC). Konverentsi läbivaks teemaks oli piimatootmine, arvestades loomade heaolu nõudeid ja säästvat keskkonna kasutamist.

Eestist osales konverentsil neljaliikmeline delegatsioon: ETKÜ nõukogu esimees Aavo Mölder, aseesimees Vello Kivistik, nõukogu liige Andres Tamm ja juhatuse esimees Tanel Bulitko. Kokku osales konverentsil ligi paarsada holsteini aretajat 22 riigist.

Konverentsil oli neli teemade valdkonda. Esmalt andsid võõrustajad ülevaate Rootsi piimatootmisest, holsteini aretusest ja Skandinaavia aretusorganisatsiooni Viking-Geneticsi aretusprogrammist. Tutvustati ka Taani, Soome ja Rootsi aretajate koostöömudelit ühtses aretusorganisatsioonis.

Rootsis on kogu piimandus tugevalt ühistulise tegevussuunaga. Rootsi piimanduse assotsiatsiooni kuulub 5430 piimafarmi, kolm elusveiste turundusega tegelevat organisatsiooni, üheksa eri veisetõugude seltsi, kaks seemendusjaama ja seitse piimanduskooperatiivi. Rootsi kogu piimatoodang oli mullu 2,86 mln tonni, millest 10% moodustab mahepiim. Samas on märgata tarbijate suurenevat valmisolekut ka mahetoodangu eest suuremat hinda maksta.

Lähima kolme aasta piimanduse plaan on Rootsis suurendada piima kogutoodangut ja muuta sellega efektiivsemaks kogu sektorit. Rootsi jõudluskontrolli süsteem on loodud 1900. aastal. 1950ndate lõpul jõudluskontrolli ja seemendusorganisatsiooni baasil moodustati ühine tootjatele kuuluv ühistu. 1960ndatel hakati andmeid tsentrali-

seerima ühtsetesse andmebaasidesse. Rootsi 348 000 lehmast kuulub 85% ja 5694 farmist 79% jõudluskontrolli süsteemi. Karjade keskmine suurus jõudluskontrolliandmetel on 64,1 lehma. Praeguseks on Rootsis ca 700 robotlõpsiga farmi.

Huvitav, et konverentsi külastajatele esitleti farmi, kus igapäevaselt töötab Lely Astronauti lõpsirobot, arvestamata fakti, et Rootsil on olemas oma lõpsirobotite tootja DeLaval.

Kogu Rootsi lõpsilehmadest 51% asuvad vabapidamisega lautades. Sealjuures on nii külmi kui ka sooje kaas-aegseid farme. Holsteine on Rootsis 50,8% (piimatoodang aastas 9728 kg), rootsi punasekirjut 42,2% (9201 kg piima), holsteinide osakaal on kergelt tõusva trendiga.

Skandinaavia maade aretajad Rootsis, Taanis ja Soomes on loonud endale ühise aretusorganisatsiooni Viking-Genetics, kus kokku 1 053 200 piimalehma (Taani 480 500, Rootsi 282 700 ja Soome 290 000). Ühiselt testitakse kolmes riigis 475 noorpulli aastas, neist 175 holsteini. Tänaused Skandinaavia riikide aretuseesmärgid on aretada maailma produktiivseimat piimalehma, säilitades lehma hea tervise ja taastootlikkuse, ning tugeva, funktsionaalse välimikuga lehma ning võtta kasutusele võimalikult suur pulliemade valiku populatsioon. Peamine valiku kriteerium on üksiktunnuste aretusväärtuste üldhinne ehk meie mõistes suhteline kogu aretusväärtus (Nordic Total Merit). Üldhinne sisaldab erinevaid üksiktunnuste aretusväärtust, vastavalt aretusprogrammides püstitatud eesmärkidele. Üldhinne on kõikidel Skandinaavia tõugudel erinev.

Välja on arendatud hästi töötav andmete kogumise süsteem, mis võimaldab aretajatel mitmekülgset valikut teha. Lisaks Eestiski levinud aretustunnuste kogutakse Põhjamaades ühtsesse andmebaasi teave sõrgade värkimisest, haiguste raviks kasutatavatest ravimitest ning lihatõöstustest kogutav lihakehade ja nende klassifitseerimise informatsioon. Sõrgade andmebaas sisaldab informatsiooni enam kui miljoni värkimise kohta, mis peab olema lihtsalt registreeritav. Sõrgade terviseindeks töötati välja esmalt Rootsis (2007), Holland (2010) ja Põhjamaades ühiselt 2011. aastal. Kogu see informatsioon aitab farmereid igapäevaselt aretuslaseid otsuseid teha. Kindlasti tuleks tulevikus ka Eestis taolisi andmeid koguma asuda, mis aitaksid farmeritel suurema majandusliku kaaluga tunnustele enam rõhku panna.

Teine sessioon käsitles loomade heaolu piimatootmisel. Sealjuures oli ettekanne Euroopa Komisjoni esindajalt. Loomade heaolu temaatika on kogu Euroopa Liidus suure avaliku tähelepanu all. Olgu tegemist otseselt loomade



Foto 1. Aavo Mölder, Andres Tamm, Vello Kivistik ja Tanel Bulitko konverentsil
(T. Bulitko)